

Kvalitet i erhvervsuddannelse – hvordan og hvilke effekter?

Det var overskriften for netværksmøde i forsker-praktikernetværket d. 22. september. Fokus på første del af dagen var kvalitet i *et politisk-historisk perspektiv*. Gunvor Krarup Vedstesen, chefkonsulent i Undervisningsministeriet, indledte med at spørge de ca. 45 deltagere, hvordan de definerede kvalitet i erhvervsuddannelse. Et svar var, at kvalitet er at finde en god balance mellem interesser og ønsker hos elever, arbejdsmarkedets parter og et samfundsmæssigt perspektiv, og et andet med henvisning til EVA, at et aspekt af kvalitet er enighed om kvalitet.

Gunvor Krarup Vedstesen gennemgik derefter de organisationer og fora, som arbejder med kvalitet på erhvervsuddannelse i Danmark - og deres ansvarsområder. Undervisningsministeriet har et overordnet ansvar for at understøtte udviklingen af kvalitet bl.a. gennem tilsyn og med rådgivning fra Rådet for Erhvervsuddannelse (REU) i centrale spørgsmål. De landsækkende faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg på skolerne har en anden vigtig del af ansvaret for kvaliteten af uddannelser. Skolerne arbejder desuden med en selvevalueringsmodel og handlingsplaner for øget gennemførelse. Eksterne aktører på området er bl.a. EVA og uddannelsesforskere. Hun pegede på, at de to centrale mål for erhvervsuddannelserne er en høj grad af beskæftigelse og en høj gennemførelsesprocent. Og i forlængelse af dette fremhævede hun seks forskellige indikatorer på kvalitet, som er prøve- og eksamensresultater, fuldførelsesfrekvenser, fuldførelsestider, frafaldstidspunkter, overgangsfrekvens til anden uddannelse og overgangsfrekvens til beskæftigelse. En nyskabelse på Undervisningsministeriets område er kvalitetspatrulje, som skal arbejde med vidensdeling mellem skolerne. Planen er, at alle medarbejdere i Søren Hansens afdeling (EFU) skal ud på skolebesøg i løbet af de næste 1½ år.

En af deltagerne fremhævede i den efterfølgende debat, at et nyt træk ved erhvervsuddannelsessystemet er, at underviserne i mindre grad end tidligere er involveret i udvikling og dokumentation af kvalitet. I stedet er der opstået et nyt lag af konsulenter og akademiske medarbejdere på skolerne, som indgår i samarbejdet med Undervisningsministeriet om dette. Philip Pedersen fra Undervisningsministeriet forklarede dette med selvejmodellen og mål- og rammestyringen, som blev indført i 1991, og som betyder, at det direkte ansvar for kvalitetsarbejdet i højere grad ligger i skolernes bestyrelser end i ministeriet.

Torsten Lindum Poulsen fra Byggeriets Uddannelser pegede på, at det samlede kvalitetssystem for erhvervsuddannelse er rettet mod skoledelen af uddannelsen. Det er problematisk på den måde, at kvaliteten afhænger af sammenhængen mellem skoledel og praktikdel af uddannelserne. Han efterlyste redskaber til kvalitetsarbejde i praktikken i virksomhederne.

Dagens anden oplægsholder var Hans Jørgen Knudsen, chefkonsulent, NCE, Metropol. Han fortalte om implementering af de nationale strategier for kvalitetssikring og -udvikling af EUD. Udover mål- og rammestyringen fra 1991 fremhævede han Q-strategien fra 1995 som en milepæl i historikken. Men Q-strategien blev der større fokus på de bløde parametre i forhold til uddannelsesdokumentationen. I dag er et vigtigt resultat af kvalitetsarbejdet [ESB-netværket](#), som arbejder med gennemførelse af tilfredsundersøgelser på skolerne.

I diskussionen om sammenhængen mellem udvikling af metoder og redskaber til at dokumentere kvalitet og den faktiske udvikling af kvalitet på skolerne, pegede Philip Pedersen på, at det primære mål med

kvalitetssikringssystemer måske ikke så meget er udvikling af faktisk kvalitet på uddannelserne som at tilfredsstille behov i det politiske styringssystem. Hans Jørgen Knudsen gjorde sig i forlængelse af dette til talsmand for, at det er nødvendigt aktivt at arbejde med pædagogisk udvikling, skolerne kan ikke forvente, at den kommer automatisk via de centrale kvalitetssikringssystemer.

Efter frokost gav videnskabelig assistent Nanna Friche, AAU og kvalitetschef Anne Birthe Mortensen, Tradium et bud på hvordan evalueringspraksis og kvalitetssikring kan ses fra hhv. forskeren og praktikerens point of view. NF tog afsæt i sin forsknings analyser af hvordan skolernes kvalitetsarbejde og evalueringer gennemføres i praksis belyst gennem elevtilfredshedsundersøgelserne, ABM i uddannelsescentrets eget arbejde med selvevaluering og i erfaringer med benchmarking som forløber for ressourceregnskabet. (Se begges informative PP).

Hermed bevægede fokus sig fra formiddagens historiske indblik i den politiske og organisatoriske udvikling på kvalitetsområdet til hverdagens praksis på skolerne og dermed også til det der har betydning for implementering - bl.a. hvordan ledelses og medarbejders egne kvalitetsmål udspilles i hverdagen på tværs af forskelle og fagkulturer og hvordan ledelse kommunikerer med og inddrager mellemlaget i den løbende proces.

Begge oplægsholdere konstaterede undervejs, at der på skolerne er forskel på hvordan de enkelte uddannelser bruger resultaterne af elevtilfredshedsundersøgelser (ETU). Forskelle, der som NF beskrev, både handler om ledelse og om kultur, holdninger, vaner, politikker, regelstyring etc. Og som fx kan gøre det vanskeligt at bruge resultaterne til intern udvikling. I den sammenhæng blev der stillet spørgsmål til hvordan køn og anciennitet spiller en rolle, er nye lærere fx mere indstillet på at følge anbefalinger og regler? Ja, som tendens, svarede Nanna. Køn har derimod ikke i samme grad vist sig at være en adskillende faktor i forhold til evalueringspraksis, derimod får forskellene mellem de enkelte uddannelsers fagkulturer betydning - og her kan der ifølge begge oplæg være mange dagsordner på spil. Hvad tror man på – og hvad giver mening for en? Fokus blev ligeledes rettet mod eleverne med spørgsmål til hvorvidt uddannelsernes alder kunne tænkes at spille en rolle, fx pga. for høje forventninger? Scorer elever på de nye moderne uddannelser (fx multimedie) lavere? En deltager rejste en anden interessant problemstilling med en henvisning til de konsekvenser det kan få for læring og kvalitet, hvis de påbudte test, selvevalueringer og målinger betyder at nogle lærere tilpasser deres undervisning efter bestemte testparametre. Ifølge Nanna Friche er der en række betydningsbærende omverdensfaktorer, der kan få indflydelse på hvordan man vælger at bruge undersøgelserne: fx skolernes afhængighed af legitimitet og anerkendelse fra omverdenen (interessenter og brugere) og de politiske krav som øget gennemførelse sammenkædet med øget faglighed og kvalitet m.m.

Indledningsvist havde ABM beskrevet hvordan Tradium arbejder ud fra en flertrins-model, der involverer samtlige uddannelser på skolen i en helhedsorienteret selvevalueringproces. Inspirationen er bl.a. hentet fra kvalitetspyramidens fokus på ledelsens engagement og aktive inddragelse af alle niveauer. Modellen giver god mening for de fleste og er et skridt på vejen i den samlede organisatoriske udvikling. Ved bordene var man enige i at de standardiserede test ikke kan stå alene, der bør måles på flere parametre, ligesom det blev understreget at hvis kvalitetsarbejdet skal give mening så skal ejerskabet ligge der hvor undersøgelsen gennemføres og ikke kun på det overordnede niveau. Udgangspunktet for at udvikle en fælles

evalueringskultur på Tradium har bl.a. været formuleringen af en fælles overordnet kvalitetsdefinition. Samtidig er det overladt til de enkelte uddannelser selv at prioritere temaer i undervisningsevalueringen og udvikle egne spørgsmål ud fra hvad de vil vide. Der er ingen peer-review, som AMB responderede på et spørgsmål. Som en del af ESB-netværket har man i Randers måttet sande, at benchmarkingprocessen kræver standardisering og fælles begrebsafklaring, og ABM medgav at tilpasningerne udfordres af ETU'ens formål om at indgå i benchmarking på tværs af skoler.

Nanna Friche nævnte undervejs at bekendtgørelsen for erhvervsuddannelserne (BEK) er uklar om hvilken kvalitet der tales om, og hvilke kompetencer eleverne kommer ud med. Det er en af udfordringerne, hvis ETU skal fungere som redskab og katalysator for kvalitetsforbedring på den enkelte skole. Det gav anledning til debat om, hvad man måler og hvorfor man måler - for hvis skyld? Er det en kontrolforanstaltning, præstation eller personlig udvikling? Philip Pedersen fra Undervisningsministeriet understregede her at kvalitetssystemet ikke er en kontrolforanstaltning, men et værktøj til skolerne, der selv skal bruge resultatet. Den foreslåede kvalitetssystematik - også i ressourceregnskabet - skal ses som et redskab til at evaluere og udvikle kvaliteten, ligesom den skal videregive informationer, der kan hjælpe til at vurdere, hvor en fremtidig indsats giver bedst kvalitet i forhold til de givne ressourcer.

Et bud på essensen af eftermiddagens debat er således at lovgivning, styring og test ikke kan stå alene i kvalitetsarbejdet. Den opgave går på tværs. Gode erhvervsskoler skabes i en tæt dialog mellem ministeriets planlæggere, faglige udvalg, ledelse/mellemlidere og frontpersonalet på skolerne - og måske mellem skolerne.

Dagens oftest gentagne spørgsmål blev "Hvordan kommer vi fra projekt til proces?" Vi afrunder debatten herfra med Anne Birthes reflektoriske spørgsmål: "Hvorfor skal underviserne arbejde systematisk med kvalitetsudvikling, hvis ikke ledelsen går forrest, italesætter og efterspørger?"